

Tvende Testamenter,

meddelte af **Gustav Ludvig Wad.**

I den Thottske Manuscriptsamling paa det kongelige Bibliothek findes under No. 2018, 4to, en ganske curieus Bog kaldet: En nyttig Copie bog sammen Draget aff atskillige slags breffue, som Kand brugiss Effter tidsens Leillig Hed Naar Behoff giørris etc: Disligeste Mange oc Atskillige Slags Styckers Regenskab Som Her er Indført Baade Wdaff den gamle Oc udaff den Ny Regne bog etc: Sammen skreffuett Aff mig Vnder skreffne Vdi dette Aar 1639 oc 1640. Pouell Nielsen Egen Haand.

Om Forfatteren til denne Brevbog faar man ikke meget mere at vide, end at han maa have boet i Kongens Lyngby; thi herfra ere mange af Brevene daterede; han er sikkert identisk med den Poul Nielsen, som under 2. Maj 1665 fik Confirmation paa Bestillingen som Herreds- og Skifteskriver i Sokkelunds Herred.¹⁾ Haandskriftet er en fuldstændig Brevbog for sin Tid; der findes Mønstre paa adskillige retslige Documenter, til Dels Afskrifter af virkelig udstedte Breve; ogsaa til Affattelse af private Skrivelser giver den Vejledning: Bryllupsbreve, »Sendebreve«, Bindebreve findes i skjønsonst Udvalg. Heller ikke vilde Forfatteren i sin Haandbog savne Mønstre paa de den Gang brugelige Testamenter eller korte Levnedbeskrivelser af Afdøde, som oplæstes ved disses Jordefærd, og til Prøve paa saadanne har han valgt efterfølgende to, der maaske ere forfattede af ham selv.

Det første supplerer de overordentlig sparsomme Efterretninger om Sognepræsten i Kongens Lyngby Hr. *Hans Pedersen*, som findes i Wibergs Præstehistorie.

Det andet Testamente oplyser den kjøbenhavnske Slotsfoged *Hans Merckel von Schmalkaldens* hidtil ukjendte Familieforhold.²⁾

1.

Hæderlig og Vellærd Mand H. *Hans Pedersens*, fordm Sognepræst til K. Lyngby Kirke, Testament.

Denne salig afgangne hæderlige og vellærd Mand Hr. *Hans Pedersen* er barnfød i Kjøbenhavn, der man skrev 1593, af ærlig,

¹⁾ Sjæll. Registre XXVI, 36.

²⁾ Om ham henvises til Bricka og Fridericia, Kong Christian den fjerdes egenhændige Breve 1632—35, S. 84.

velagt og gudfrygtig Forældre. Hans Fader var ærlig og velagt og velforstandig Mand *Peter Hansen Skriver*¹⁾, fordm Oeconomus for de 100 Studenter, nu salig hos Herren; hans Moder var den ærlig og gudfrygtige Kvinde *Anne Michelsdatter*, ogsaa tilforn salig i Herren hænsoved. Der Gud allermægtigste havde disse gudfrygtige Forældre med denne deres kjære Søn velsignet, haver de efter Christi Formaning hos Marcus i det 10de Capitel ladet hannem ved den hellige Daab indplante den 28. Februari samme Aar. Der han da noget tilvoxt, blev han af sine salige Forældre sat til at lære i Førstningen at læse og skrive, dernæst Anno 1603 den 16. Juni blev af sine kjære salige Forældre sat til Vor Frue Skole i Kjøbenhavn, hvor han i nogle Aar haver sig saa forfremmet i sin Skolegang, til han imidlertid fik Beneficia Scholæ. Blev først Anno 1607 Notarius til Vor Frue Kirke i Kjøbenhavn; dernæst Anno 1609 den 10. Juni blev Degn til Ovred Kirke ved Dammen, dernæst samme Aar den 7. Novembris blev siden Degn til Sønderherløv Kirke; Anno 1611 er han kommen fra fornævnte Herløv og til Brøndshøj Kirke (med sal. Dr. Peder Winstrups Bevilgning og Samtykke. Siden er han bleven ydermere forflyttet udi Skolemesters Lexie under hæderlige og højlærde Mand M. Hans Krafft, nu salig udi Herren, og er saa kommen fra Brøndshøj og kaldt at være en Degn til Glostrup Kirke, og blev dertil annammet Søndagen den 19. efter Trinitatis Anno 1613. Der han saa udi nogle Aar paa adskillige Steder haver været Degn, er han omsider kjendt god for at deponere, efterat han havde bekommet af Rectore Scholæ Hafniensis, sin kjære Skolemesters M. Frantz Jørgensens, Testimonium, der sal. Dr. Cort var Rector Regiæ Academiæ Hafniensis og nu vores kjære Biskop Dr. Jesper Brochmand den Tid Decanus, og næste Aar derefter Anno 1615 kom til Examen publicum og strax blev annammet iblandt de hundrede Studenter til fri Bord og kongelige Kost, indtil han blev kaldet at være en Hører i Vor Frue Skole i Kjøbenhavn i den nederste Lectie, hvortil hannem forfremmed M. Frantz Jørgensen, da Rector i Vor Frue Skole, og samme Tid annammet at være Degn til Gjentofte Kirke.²⁾ Anno 1616 Søndagen Invocavit blev han kaldet til at være en Degn her til Kongens Lyngby Kirke og continuerede med saa stor Flittighed sine Studia, at han under hæderlig og højlærde Mand, nu salig

1) Jvfr. Rørdam, Kjøbenhavns Universitets Historie II, 686.

2) Han findes ikke i Hundrups Efterretn. om Hørere ved Metropolitanskolen.

hos Gud, M. Elias Eisenberg, da Professor og Decanus udi det fornævnte kongelig Kjøbenhavns Academi. annammet Gradus Baccalaureatus. Blev saa kaldet Anno 1617 fra Kjøbenhavns Skole at være Skolemester udi Ordingborg og dertil samme Steds indsat af hæderlige og højlærde Mand M. Peder Pedersen Hiennio, som den Tid var Inspector til fornævnte Ordingborge Skole og Provst udi Baarse Herred.¹⁾ Der han da sammesteds havde med stor Flid været Skolemester paa 1½ Aars Tid, er han lovlig kaldet at være en Sognepræst her til Kongens Lyngby Kirke og Sogn, hvortil han blev indviet og ordineret udi Vor Frue Kirke i Kjøbenhavn Onsdagen før den anden Søndag udi Advent af hæderlig og højlærde Mand Dr. Hans Poulsen Resen, den Tid Biskop over Sjællands Stift, nu salig hos Gud, og strax næste Søndag efter sin Ordination indsat her i Kirken af hæderlig og højlærde Mand M. Peder Skjelderup, da Sognepræst til Vor Frue Kirke i Kjøbenhavn og Provst udi Sokkelunds Herred. Anno 1619 Søndagen næst for Fastelavn holdt han sit Bryllups Højtid med ærlig, dydig og gudfrygtige Kvinde *Maren Mikkelsdatter*, salig Hr. Jacob Søffrensens Efterleverske, fordum Sognepræst her til Kongens Lyngby, som nu sorgeligen igjenlever. Gud naadeligen trøste hende med sine kjære Børn med den hellig Aands Kraft. Og haver Gud allermægtigste dennem imidlertid deres Ægteskab velsignet med 6 Pige-børn, blandt hvilke for deres salig Fader de tvende er tilforn hensovede i Herren, de fire endnu igjen lever efter Guds Villie. Samme Gud naadelig trøste og opholde dennem i denne og andre deres Hjertesorg med sin Hellig Aand for Jesu Christi Vor Herres Skyld. Og haver den salig Mand, imeden han fornævnte Kald i halvandet og tyve Aar haver forestaaet, sig saa skikket med Lærdom og Levned, saa at han haver et godt ærligt Rygte og Navn, havde af sine Sognefolk og andre godt Folk uden Sognet, og udi sit Ægteskab haver sig forholdet imod sin kjære efterladte bedrøvede Hustru, at hun nu med sorgefuld Hjerter og vaade Øjne hans ærlig og kjærlig Omgjængelse efter hans salige Afsked dagligen maa ihukomme.

Hvis den salig afgangne Mands Sygdom er anlangende, haver han fuld nær ganske Aar og Dag været meget indvortes svag og

¹⁾ Ifølge Suhrs Hist. Efterr. om Vordingborg Latinskole (1824 S. 18) var han Rector her indtil den 18. November 1618. Om hans senere Skjæbne findes intet. Jvfr. Kirkehist. Saml. 3. R. III, 10.

skrobelig, indtil nu mest for en Maaned_z siden maatte slet og aldeles blive ved Sengen. Og imidlertid haver Sygen sig jo mere og mere formeret, som lod sig nok anse at ville blive den visse Død, som paa Kjender, og som han udi sin forrige Velmagt haver elsket Guds Ord og brugt ofte det hellige og højværdige Jesu Christi Nadveres Sacramente, saa haver han og nu i sin sidste og yderste Tid den samme Saligheds Middel betænkt og derfor ladet til sig kalde sin kjære Nabo og Medbroder udi Herren hæderlig og vellærd Mand Hr. Hans Nielsen, Sognepræst til Søllerods Kirke, for hvilken han haver først gjort sit christelig Skriftemaal og Trosbekjendelse Natten til forleden Søndag *Invocavit* og tilforn med gudelig Andagt læst og bedet og udi Synderlighed lydeligen læst og bedet den skjønne og træflige Begravelses Psalme

Herre Jesu Christ, sand Mensk' og Gud

ud til Enden, og saa derefter annammet og brugt det højværdige Jesu Christi Legems og Blods Sacramente til sin Tros Bestyrkelse og Saligheds Vished, og derefter med tilfaldet Hænder læst herlige Sententser af Guds Ord og den hellige Skrift. Fornemmelig brugte den hæderlig Mand det Patriarchen Jacobi trøstelig Sprog: *exspecto domine salutare tuum*, det er: Herre, jeg bier efter din Salighed; item: den gyldne Greb over den hele Bibel; *sic deus dilexit mundum etc.*; saa elskte Gud Verden, at han gav etc., med flere glædelige og trøstelige Sprog. Efter saadan Sacramentes værdige Brug kaldede han til sig sin kjære bedrøvede Hustru og kjære Børn og formanede dennem til at frygte Gud og være deres kjære Moder lydige, saa skulde de vente over dem Guds Naade og al Velsignelse; befaled dennem og alle der hos var med alle sine Sognefolk og Tilhørere den almægtige Gud i Vold. Derefter i sin sidste Tid og Endeligt sagde: min Forløsning stunder til, jeg befaler min Aand i din Haand, Psalme 31; item: Herre Jesu annamme min Aand. Derefter sov sagtelig og stille hen i Herren, og haver den salig Mand forestaaet denne Menighed her i Kongens Lyngby Sogn i halvandet og tyve Aar. Og belober hans ganske Alder sig 47 Aar ringer 3 Dage.

Saa lader den salig afgangne hæderlige og vellærde Mands kjære efterladte bedrøvede Hustru, Børn og ganske Svogerskab Eder alle og hver, baade udi Ordenen og udenfor, paa det kjærligste og venligste betakke for Eders store Umag, Æres Bevisning og den sidste Tjeneste, som de den salig afgangne hæderlige Mand

gjort og bevist haver, lover og tilsiger i alle lige mulige Maader deres villige Tjeneste, hvor og naar dennem tilsigendes vorder.

2.

Salig *Karen Peders Datters* ærlige Herkomst til Verden, christelig Livs og Levneds Fremdragelse og salige Endeligt.

Da er den sal. Kvinde barnefødt udi Lundskov Anno 1592 den 24. Aprilis af hæderlige gudfrygtige og ægte Forældre; hendes Fader var den hæderlige og højlærde Mand *M. Peder Andersen*¹⁾ i Løse. fordm Kannik i Lund; hendes Moder den gudfrygtige Kvinde *Jahanne Mogens Datter*²⁾, nu begge salige hos Herren. Efterat Gud allermægtigste havde disse hæderlige, gudfrygtige Forældre med denne deres kjære Datter velsignet, haver de efter Christi Formaning ladet hender ved den hellige Daab den christen Kirke indlive og indpode, en ret Lem og Arving til det himmelske Riges Glæde at være og blive, og der hun var ved et halv Aar gammel, haver Gud allermægtigste ved Døden henkaldet hendes kjære Fader, haver saa været stille hjemme hos hendes kjære Moder og Stiffader, hæderlige og højlærde Mand *M. Constantin*³⁾, fordm Kannik i Lund, hvor hun er opdragen udi Tugt og Formaning til Herren og udi Bornelærdom og anden Øvelse, eftersom hendes Lejlighed og Alder beqvemme kunde, til hendes Alders 14 Aar. at Vor Herre ogsaa da bortkaldede hendes kjære Moder fra denne Verden, og efter hendes sal. Moders dødelig Afgang haver hun begivet sig her over til Kjøbenhavn til hæderlige og højlærde Mand *M. Hans Aalborg*⁴⁾, Kannike, og der været paa 3 Aars Tid; siden haver hendes kjære Moderfader, hæderlige og højlærde Mand *M. Mogens Madsen*, fordm Biskop i Lund, fordret hende til sig, og haver hun været hos hannem paa 2½ Aars Tid, og efter forbemeldte hendes kjære Moderfaders dødelig Afgang Anno 1611 er hun kommen

¹⁾ Ifølge Cawallin, Lunds Stifts Herdaminne I, 281, døde han i Slutningen af 1592 som Sognepræst i Igeløse og Odersløf samt Lector og Kannik i Lund; her meldes Intet om hans Ægteskab.

²⁾ Maaske var det hende, som havde Bryllup i Lund den 5. November 1587, Kirkeh. Saml. 3. R. II, 488.

³⁾ Ifølge venlig Meddelelse fra Dr. H. F. Rørdam blev Constantinus Balthazari, Søn af Ærkedegn Mester Baltzer Jacobsen i Lund (der døde 1585), den 7. October 1575 forlehnet med et Vicarie i Lund (Skaanske Tegn. I, 133) og fik den 16. Novb. 1583 Forlehningsbrev paa et Kannikedømme smsteds. (anf. St. 431b); da var han endnu ikke Magister.

⁴⁾ Den lærde Boghandler, Mag. Hans Aalborg, der stod i Venskabsforhold til Biskop Mogens Madsen, se Rørdam, Kbhvns Universitets Historie III, 674 Note 1.

over til Kjøbenhavn til ærlige og velforstandige Mand *Nicolaum Suabe*, Kongelig Majestæts Myntemester, og været hos hannem 2^{1/2} Aars Tid og desmidlertid baade hos fremmede og hos hendes egne forholdet sig meget gudfrygteligen og flitteligen. Anno 1614 den 5 Septembris er den salige Kvinde af Guds den almægtiges Forsyn, Slægts og gode Venners Raad kommen i den hellige Ægteskabs Stat med ærlige og velforstandig Mand *Hans von Smallkall*, Husfoged paa Kjøbenhavns Slot, som nu sørgeligen igjenlever, Gud allermægtigste trøste hannem udi denne hans sørgelig og højbedrøvede Tilstand, og haver hun levet med hannem et meget venligt, christeligt og kjærligt Ægteskab udi 17 Aar ringer 2 Maaneder. Udi samme deres Ægteskab haver Gud velsignet dem med 7 Børn, sex Sønner og en Datter, iblandt hvilke den ene Søn er i Herren hensovet og de 5 Sonner og den ene Datter endnu igjen lever; den evige Gud trøste, hjælpe og ledsage dennem til al timelig og evig Velfærd.

Anlangende den sal. Kvindes Sygdom, da haver Vor Herre hjemstøgt hende den 14. Juni næst forleden med en hæftig Sygdom, og eftersom den haver taget Overhaand, haver hun forliget sig med Gud allermægtigste, og haver næst forleden den 21. Juni ladet hendes Sjølesørger, hæderlige og vellærd Mand Hr. Hans Pedersen kaldet til sig og hende udi Guds Ord haver trøstet, saa og meddelet hende Jesu Christi Legem og Blods Sacramente, hvilke hun med stor Andagt, Bøn og Paakaldelse haver annammet; haver saa ligget meget taalmodeligen under Guds Haand, og altid trøstet sig selv udi Guds Ord med mange smukke Psalmer og Bonner og Sententser, som hun baade selv læste og lod andre læse for sig; haver og udi hendes største Svaghed trøstet hendes kjære højbedrøvede Hosbonde og hendes Slægt og Børn, som da tilstede var, og nu i Søndags den 26. Juni mod Aften lod hun kalde sine kjære Børn for sig og haver lært, trøstet og formanet dem til Gudsfrygt og siden med Guds Velsignelse den evige Gud dennem i Vold befalet. Haver saa ligget taalmodeligen hen til imod Midnat derefter, og eftersom man formærkte, at hun til Døden ganske blev forandret, da er hendes kjære bedrøvede Hosbonde, Børn og Slægt, som da tilstedt var, nedfaldet og gjort deres Bøn til Gud, at han hendes Svagheds Haardhed efter sin behagelige Villie formilde og forkorte vilde. Saa haver Vor Herre da strax gjort en salig Ende paa alt hendes Elende om Mandagen Nat, der Klokken var imellem 12 og 1, da hun i en Hjertens inderlig Bøn og Paa-

kaldelse antvordede Gud hendes Sjæl, efterat hun havde levet her i Verden 39 Aar og 2 Maaneder, som er hendes ganske Alder.

Lader hendes efterlevende bedrøvede kjære Hosbonde, den ærlig og forstandig Mand Hans von Schmalkaell med hans kjære Børn, Slægt og gode Venner, Eder I godt Folk alle sammen paa det venligste betakke for Eders store Umag og Æres Bevisning, at I haver ledsaget hans salig kjære Hustrus Lig til sit Leje og Hvilested; de lover saadant igjen altid at forskylde, hvor og naar dennem tilsagt vorder etc.¹⁾

Nogle Biografier af Personer,

fødte i Norge eller der ansatte i Slutningen af forrige og i Begyndelsen af dette Aarhundrede.

(Meddelte af Kammerherre **C. J. Anker.**)

(Fortsættelse fra III. Bind, S. 381—91.)

8. Autobiografi af Secondlieutenant, senere Statsraad Herman Foss.

(1790—1854.)

Jeg er født i Bergen i Norge d. 17. Septbr. 1790. Min Fader, nuværende Magasinforvalter Foss sammesteds, hvis eneste Søn jeg er, anvendte alt for at give mig en Opdragelse, der kunde sætte mig istand til i sin Tid at vorde et gavnligt Menneske i det borgerlige Samfund. Allerede i min tidligste Barndom ytrede sig hos mig en uimodstaaelig Lyst til Krigerens hæderlige Stand, men da mine Forældre ansaa denne Lyst for barnlig Ubesindighed, som jeg i de modnere Aar vilde fortryde, — gjorde de Intet for at tilfredsstille den. Dog disse Hindringer — istedetfor at svække den — nærede den og gjorde den mere bestemt. Imidlertid naaede Krigsluen ogsaa det — ved dets vise Regjering hidtil betryggede — Danmark, Krigsbasunen lød over Danaens Sletter, Baunen lyste fra Norges Fjeldtinder og vakte krigerisk Aand i ethvert Hjærte. Intet Under, at den Gnist, som saalænge havde lagt [ligget] skjult i mit Bryst nu blev oppustet til den heftigste Flamme.

Jeg trængte ind paa mine Forældre med Bønner om at udvirke

¹⁾ Et af Hans von Schmalkaldens og Karen Pedersdatters Børn var Valentin Merchel, der blev Sognepræst i Kongens Lyngby; se Medd. om Dimitterede fra Herlufsholm, Fortsættelse af G. L. Wad, Næstved 1882, S. 55.